

Hälso- och sjukvårdspolitiska avdelningen
Anna Frisk
Tfn: 063-142414
E-post: anna.frisk@regionjh.se

2024-04-16

HSN/220/2024

Regionens revisorer

Svar på uppföljande granskning av samverkan gällande barn och unga med psykisk ohälsa

Revisionskontoret har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Region Jämtland Härjedalen genomfört en uppföljande granskning av samverkan kring barn och unga med psykisk ohälsa.

Syftet med granskningen har varit att bedöma om styrelser och berörda nämnder har vidtagit åtgärder utifrån den tidigare granskningen för att säkerställa att samverkan gällande barn och unga med psykisk ohälsa fungerar på ett ändamålsenligt sätt samt om det sker en tillfredställande styrning, uppföljning och kontroll av tillgängligheten till BUP.

Revisionskontorets samlade bedömning är att regionstyrelsen- och hälso- och sjukvårdsnämnden inte har vidtagit åtgärder i tillräcklig utsträckning.

Samverkansstrukturer, uppdrag och styrdokument är under pågående översyn där vikten av att det löpande arbetet ska fungera och inte avstannar medan detta arbete pågår påtalas.

Revisorerna menar att en ytterligare uppföljning av samverkansstrukturen bör göras inom närmaste året.

Bedömningen är att hälso-sjukvårdsnämnden har vidtagit åtgärder för att förbättra tillgängligheten till BUP, men att åtgärderna inte är tillräckliga då antalet remisser ökar.

Granskningen som tidigare var avgränsad till grundskolan har under den uppföljande granskningen uppmärksammat brister kopplat till samverkan kring gymnasieelever.

Revisorerna rekommenderade vid tidigare granskning hälso-sjukvårdsnämnden att

- Med barnets bästa i fokus verka för en gemensam lösning avseende identifierade samverkansproblem och de olika synsätt som på uppdraget som finns.
- Se över att väsentliga styrdokument finns i enlighet med överenskommelse.
- Säkerställa att rutiner gällande SIP följs, bl.a. avseende dokumentation och närvaro vid SIP-möten.
- Säkerställa att samverkansgrupperna följer upp sitt arbete i enlighet med fastställda uppdrag.
- Tillsä se att det utarbetas dokumenterade rutiner för avvikelshantering gällande samverkan.
- Säkerställa att de övergripande målsättningarna som finns med samverkan tydliggörs i nämndens verksamhetsplan samt att aktiviteter och mätetal kopplas till målen.
- Vidta åtgärder för att förbättra tillgängligheten till BUP.
- Aktivt bevaka BUPs förutsättningar till att förbättra tillgängligheten.

Senast 5 juni 2024 uppmanas hälso-sjukvårdsnämnden att lämna en redovisning vilka åtgärder som vidtagits eller avses vidtas samt tidsplan med anledning av granskningsresultatet.

Svar på granskning

Svar kommer även att lämnas från regionstyrelsen där varje nämnd ansvarar för myndighetens hantering av sina allmänna handlingar och för beredning av sina ärenden och lämnar därför egna svar på granskningen.

Sammantaget ser hälso-sjukvårdsnämnden positivt på den uppföljande granskning som genomförts och instämmer i att Region Jämtland Härjedalens samverkan gällande barn och unga med psykisk ohälsa fortsatt kan utvecklas.

Åtgärder har vidtagits utifrån tidigare rekommendationer alternativt är under pågående utvecklingsinsats och översyn.

Fortsatt utveckling kommer att ske i samverkan med regionstyrelsen och återrapporteras under Regiondirektörens ansvar.

Med barnets bästa i fokus verka för en gemensam lösning avseende identifierade samverkansproblem och de olika synsätt som på uppdraget som finns.

Revisorerna bedömer att det utifrån tidigare rekommendation delvis har vidtagits åtgärder men kommenterar i underliggande bedömning att:

”Nämnderna har delvis verkat för att finna gemensamma lösningar på identifierade samverkansproblem. Samfinansiering vid HVB-placeringar tillämpas i högre utsträckning än tidigare och Ungdomsmottagningen ingår i flera av de etablerade samverkansområdena. Fortfarande återstår dock mycket av den tidigare problematiken.”

Under åren har flera förbättringsarbeten startats upp och återredovisats till de politiska forumen. På verksamhetsnivå uppfattas samverkan mellan Barn- och ungdomspsykiatri (BUP) och samverkansparter fungera väl. Med Östersunds kommun hålls möten mellan Enhetschefer och för verksamheter i gemensam drift.

Mini-Mariamottagningen på Prästgatan 15 i Östersund, som är gemensam mottagning för ungdomar upp till 21 år med missbruk och samtidigt psykiatriska behov, öppnar för allmänheten måndag den 15 april 2024 och filialerna i varje kommun öppnar hösten 2024. Ungdomsmottagningen (UM) har gemensam lokal med MiniMaria i Strömsunds kommun. UM planerar initiera samverkan kring tidig upptäck av skadligt bruk på UM (i hela länet) och hur en överlämning vid behov kan göras på bästa sätt för den unga.

IKB Intensiv kontextuell behandling är ett samfinansierat team mellan BUP och Östersunds kommun, för ungdomar med svår psykiatri och samtidigt stora behov av stöd till hela familjen. BUP har möjlighet att aktualisera ungdomar från hela länet då man erbjuder en jämlik vård i länet.

Barnahus har nyligen utvärderats och fungerar i stort väl. Polisen har haft vissa bekymmer att bemanna med sin representant.

Chefssamråd "Birger" fungerar även som lokal Jämtbusgrupp som träffas fyra gånger per termin. Där ses VC Barn och unga vuxna (BUV) från regionen, VC UM från regionen, Områdeschef barn/unga IFO, grundskolechef, förskolechef, polisen, chef elevhälsa grundskola, samt chef elevhälsa JGY. Chefssamrådet har fokus på samverkan och uppdatering kring aktuella frågor som berör unga och har utvecklat en form av balanslista för att tydligare kunna driva frågor över tid samt för att tydliggöra om gruppen beslutar fokusera på någon särskild fråga.

Nätverket Elevhälsochefer från hela Regionen träffas ca två ggr/termin och bjuder in VC UM och VC BUV för samverkan.

En arbetsgrupp har under 2023 arbetat fram ett förslag på avtal, finansiering och samverkan kring Ungdomsmottagningen i samverkan med Elevhälsan. Arbetsgruppen har bestått av representanter från kommunernas individ- och familjeomsorg (IFO), skola/elevhälsa samt ungdomsmottagningen. Förslag till samverkansavtal är framtaget och innehåller övergripande mål, gemensamma utgångspunkter, verksamhetsinnehåll, organisationsmodell och tillgänglighet (inkl. lokala avtal för närmottagningar), kompetens och bemanning, samverkan och samarbete, ekonomi och kostnadsfördelning samt dokumentation och uppföljning. Avtalet utgår från att verksamheten vid ungdomsmottagningen även framledes samfinansieras av Region Jämtland Härjedalen och kommunerna i Jämtlands län.

Arbetsgrupp uppstartad i februari 2024 med fokus på flöden och stöd psykisk hälsa nära 18 års ålder. Initiativet till arbetsgruppen kommer från elevhälsan på gymnasieskolan JGY, som påtalat behovet av samordning av vården kring gruppen unga med psykisk ohälsa. Frågan lyftes på SamReko till Lokalt programområde (LPO) Psykisk hälsa som startat upp arbetsgruppen med representanter från Primärvård, Vuxenpsykiatri, Barn och unga vuxna, Barnhabiliteringen, Vuxenhabiliteringen, Elevhälsan, Ungdomsmottagningen och Folkhälsoenheten.

Upplägget är att göra en grundlig nulägesanalys och identifiera gapen. Därefter ha dialog kring önskvärdt läge, förväntningar på varandra och komma med förbättringsförslag.

Ungdomsmottagningen, Vuxenpsykiatri, Primärvård, BUP, elevhälsa, folkhälsoenhet, brukarorganisation NSPH Jämtland Härjedalen samt länets kommuner är representerade i Lokalt programområde (LPO) psykisk hälsa för kunskapsstyrning i vården och kan därmed lyfta/aktualisera frågor och belysa sina verksamheter i de lokala tilläggen till Nationellt kliniskt kunskapsstöd NKK. Kommunförbundet Jämtland Härjedalen KFJH representerar länets kommuner i LPO genom utvecklingssamordnare.

Överenskommelsen "placerade barn" reviderades av Barnarenan 220530. Riksavtalet ska reglera att vård erbjuds varhelst barnet placeras i Sverige, så även gällande planerad slutenvård för att barnet inte ska skickas runt. Länets kommuner placerar i hög grad utanför länet i privata HVB. Avsaknad av tillräckligt kompetenta familjehem eller egna HVB i länet är en trolig orsak. Utomlans placeringar sker inte på grund av avsaknad av den psykiatriska vård som krävs.

Vanligtvis ska remiss till närliggande BUP ske vid utomlans placering, detta är också hur de flesta regioner hanterar frågan. Då väntetiderna runt om i landet till Barn och ungdomspsykiatri (BUP) är mycket långa fungerar detta inte tillfredställande. Andra BUP har långa köer och Hem för vård eller boende (HVB) tillhandahåller privat vård direkt varför trycket varit stort köpa vården från HVB. Köp av vård är alltså ingen skyldighet utan görs för

barnets bästa. BUP måste dock alltid försäkra sig om att den hälso- och sjukvård som utförs av HVB håller rätt kvalitet. Vilket inte alltid är lätt då ett HVB i grunden är SOL boenden. BUP tillämpar numer oftare samfinansiering vid placering i HVB utanför länet med syfte att tillse att vården inte avbryts eller försenas vid flytt till annan region. Denna typ av samfinansiering tillämpas endast av Region Jämtland Härjedalen och 3 regioner till i dagsläget. Övriga 17 regioner remitterar till närmsta BUP om någon placeras utomläns. Utredning avseende gemensamt HVB i länet har ej påbörjats. Dock har Östersunds kommun beslutat starta ett HVB i Lit. Samverkan blir där viktigt då målgruppen ofta kommer ha insatser även från BUP och/eller Barnhabiliteringen.

Se över att väsentliga styrdokument finns i enlighet med överenskommelse.

Revisorerna kommenterar i underliggande bedömning att:

"Vissa av styrdokumentet har reviderats men en övergripande översyn pågår. En uppföljning av styrdokument bör därför göras om något år."

Översyn av dokument sker utifrån vad som beslutades när de fastställdes, samt därutöver vid påtalade behov.

Säkerställa att rutiner gällande SIP följs, bl.a. avseende dokumentation och närvaro vid SIP-möten.

Revisorerna bedömer att det utifrån tidigare rekommendation delvis har vidtagits åtgärder men kommenterar i underliggande bedömning att:

"SIP-möten och dokumentation är ett fortsatt utvecklingsarbete. Vissa åtgärder har vidtagits men de är inte tillräckliga för att säkerställa att rutinerna följs."

Reviderat och förenklat stödmaterial finns tillgängliggjort på samverkanssida.

[Samordnad individuell plan - SIP - Region Jämtland Härjedalen \(regionjh.se\)](http://regionjh.se)

Att rutiner följs och dokumentation sker enligt rutin och stödmaterial samt att SIP-stödjare ges förutsättningar för sitt arbete är en ledningsfråga i linjeorganisationerna.

BUP har en utsett SIP-stödjare som ansvarar för att överenskomna rutiner mellan region-länets kommuner, är kända i verksamheten. Alla nyanställda erbjuds grundläggande utbildning i SIP i samband med introduktionsutbildning varje termin, där även övriga medarbetare är välkomna att delta. BUP använder i huvudsak de mallar för kallelse och dokumentation som finns i pappersformat då samverkan ofta sker även med skola som inte har åtkomst till LINK. EC och SIP-stödjare/VU har under året påbörjat arbete med att se över rutiner för hur Cosmic LINK kan användas på ett smidigt och patientsäkert sätt inom verksamheten och har dialog med Krokoms kommun för ett gemensamt pilotinförande. Personalen rapporterar ofta problem i samband med SIP-kallelser, dels att de kommer med mycket kort varsel samt att de sällan upplever att mötena följer den överenskomna strukturen för SIP. Detta skapar frustration och stress hos medarbetarna.

En uppföljning av SIP-stödjarnas uppdrag har genomförts i form av en enkät. Enkäten visade att SIP-stödjarna ofta saknade förutsättningar för sitt arbete i form av avsatt tid och

bristfällig koppling till ledningen. Resultatet från enkäten har diskuterats i länsnätverk för SIP-stödjare och redovisats för Fredagsgruppen och SamReko HSI. Utbildningsinsatser har genomförts för chefer vid två tillfällen med mycket god uppslutning från både regionen och alla länets kommuner. Eftersom SIP-stödjare byts ut har en utbildningsinsats riktad till nya SIP-stödjare genomförts. Länsnätverket för SIP-stödjare har genomfört en utvecklingsdag.

SIP-samordnarna har reviderat och förenklat befintligt stödmaterial för SIP. För närvarande är aktiviteter från SIP-samordnare begränsade med anledning av bildandet av kommunförbund med osäkerhet om fortsatt bemanning av rollen som SIP-samordnare för länets kommuner.

För att öka användningen av Cosmic Link har IFO-chefsnätverket beslutat om en handlingsplan för att ge handläggare åtkomst till SIP.

Skolan har inget lagstadgat uppdrag kring SIP men alla parter önskar att skolan/elevhälsan ska delta i arbetet. Det saknas i dagsläget beslut om att införa Cosmic Link för skola/elevhälsa. En länsöverenskommelse som beskriver samverkan mellan regionen och skola/elevhälsa, vid SIP, saknas också. Dock finns i lokala överenskommelser mellan BUP och vissa kommuner om att Skola/Elevhälsa kan kalla till SIP. I Lokala Jämtbus överenskommelsen för Östersunds kommun och Regionens område Barn Unga Vuxna finns detta inskrivet.

Säkerställa att samverkansgrupperna följer upp sitt arbete i enlighet med fastställda uppdrag.

Revisorerna bedömer att det utifrån tidigare rekommendation delvis har vidtagits åtgärder men kommenterar i underliggande bedömning att:

"Uppföljning av samverkan är fortfarande bristfällig. Viss uppföljning görs inom de enskilda forumen, men det saknas en strukturerad uppföljning"

Frågan gällande uppföljning ingår i översynen av samverkan och inte minst kopplat till hur uppföljning och uppdrag kan lyftas vidare mot Kommundirektörer/Regiondirektör samt mot politisk nivå.

SVOM antog inför verksamhetsåret 2024 fyra prioriterade områden. Utifrån detta har tillhörande tjänstemannaforum skapat en årsplanering för presidiet att följa. Det finns även ett årshjul med uppföljning av målvärden och indikatorer som berör samverkan.

Kommunerna avslutade sitt stabsstöd till Barnarenan i och med bildningen av Kommunförbundet. Barnarenan har därför inte kunnat ha sina möten då funktion saknats för att samordna arbetet på kommunsidan. Detsamma gäller tjänstepersonsarenan SamReKo HSI, vilken är beroende av samma stabsstöd. SamReKo HSI har endast träffats i samband med Fredagsgruppens ordinarie möten fyra gånger per år, där SamReKo HSI och Fredagsgruppen har en gemensam timme.

Frågan om samverkan gällande barn och unga ingår i fortsatt dialog och översyn av samverkansarenorna.

Tillse att det utarbetas dokumenterade rutiner för avvikelshantering gällande samverkan.

Revisorerna bedömer att det utifrån tidigare rekommendation delvis har vidtagits åtgärder men kommenterar i underliggande bedömning att:

"Dokumenterade rutiner för avvikelshantering gällande samverkan är ett fortsatt utvecklingsområde"

Länsgemensamma rutiner för avvikelshantering kring samverkan finns utarbetade via Lokal samverkansgrupp (LSG) patientsäkerhet.

Rutinerna är beslutade i Fredagsgruppen. Kommunernas Medicinskt ansvarig sjuksköterska (MAS)-grupp finns representerade i LSG patientsäkerhet. Vägen för avvikelserapportering till och från kommunerna går via MAS i respektive kommun.

BUV nyttjar rutin för "Avvikelsehantering, mellan region Jämtland Härjedalen och andra vårdgivare (inkl. kommuner) samt externa leverantörer" Centuri 49698 vid avvikelser oavsett om kontakten gäller skola, elevhälsa, IFO, privat vårdgivare, annan region eller annat.

Säkerställa att de övergripande målsättningarna som finns med samverkan tydliggörs i nämndens verksamhetsplan samt att aktiviteter och mätetal kopplas till målen.

Revisorerna bedömer att det utifrån tidigare rekommendation i huvudsak har vidtagits åtgärder men kommenterar i underliggande bedömning att:

"Hälso- och sjukvårdsnämnden har fastställt mål gällande samverkan, men det saknas aktiviteter och mätetal kopplat till målet."

I pågående översyn av samverkansarenorna är frågan lyft för dialog, kopplat till hur samverkan kopplas/länkas med övergripande chefsnivåer men även mot nämnder/styrelser. Förhoppningen är att det kommer att tydliggöra eventuella behov. Översynens resultat rörande detta skulle kunna leda till att man från politiskt håll önskar någon form av aktivitet/mätetal kopplat till samverkan.

De mätetal som i nuläget följs gemensamt hanterar *följder* av god/bristande samverkan, till exempel återinskrivningar och utskrivningsklara på sjukhuset. På tjänstepersonsnivå har samverkan i lokala samverkansarenor utvärderas kvalitativt utifrån rundabordssamtal med berörda. Frågan om enskilda verksamheters tillgänglighet/köer följs inte inom kommunsamverkan.

Regionfullmäktige har beslutat om flera uppdrag kopplat till samverkan, exempelvis:

- Tillsammans med länets kommuner och andra aktörer arbeta för att personcentrerad vård ges och att invånarna vet hur de kommer i kontakt med vården. (HSN och RS)
- Tillsammans med länets kommuner och andra aktörer gemensamt fortsätta arbetet med vårdens omställning och utveckla vårdnivån primärvård i länet. (HSN, RS)

I övrigt finns uppdrag som kräver utveckling i samverkan med kommunerna, exempelvis arbetet med kunskapsstyrning, digitalisering och egenmonitorering. Kopplat till dessa uppdrag finns det en rad aktiviteter i verksamheterna.

Att utveckla nyckeltal är ett fortsatt utvecklingsområde.

Parametrar/indikatorer för att följa utvecklingen och prioritera insatser gällande psykisk hälsa och suicidprevention fastslogs vid Regionstyrelsens uppföljning av Långsiktig utvecklingsplan för arbetet med psykisk ohälsa (LUP- Psykisk ohälsa) hösten 2023 och finns tillgängliggjort via hemsida www.regionjh.se/psykiskhalsa Vad är psykisk hälsa och hur mår vi i Jämtlands län? - Region Jämtland Härjedalen (regionjh.se)

Följa upp samverkan

Revisorerna bedömer att det utifrån tidigare rekommendation delvis har vidtagits åtgärder men kommenterar i underliggande bedömning att:

"Uppföljning av samverkan är fortfarande bristfällig. Hälso- och sjukvårdsnämnden har med uppföljning i sin uppföljningsplan för 2023, men vi kan inte se att någon uppföljning har gjorts. För övriga styrelser/nämnder kan vi inte se att någon uppföljning har gjorts."

(Skrivning i tjänsteskrivelsen till reviderad VP för RS dnr: RS/595/2023). Utifrån det ekonomiska läget finns också ett uppdrag att se över möjligheter till kostnadsbesparingar för administrativ verksamhet (RS/494/2023). I en rapport som presenterades för regionstyrelsen den 7 december 2023, § 294, fanns förslag på åtgärder. Regionstyrelsen gav regiondirektören i uppdrag att fortsätta arbetet i enlighet med rapportens förslag. Bland åtgärderna fanns bland annat ett förslag om att minska frekvensen av rapportering till styrelse, nämnder och ledningsfunktioner. En översyn av regionstyrelsens uppföljningsplan för 2024 har därför genomförts. I förslag till reviderad plan föreslås att några uppföljningspunkter stryks, några görs om från skriftliga rapporter till muntliga och några blir kvar. Inför 2025 behöver arbetssättet utvärderas och ses över ytterligare för att säkerställa att den rapportering styrelsen får är tydligare kopplad till prioriteringar och övergripande mål.

Utifrån det kommer ingen uppföljning ske av samverkan på totalen under 2024. Däremot kommer aktuella frågor kopplat till samverkan att kunna lyftas som information samt under Direktörens rapport.

Vidta åtgärder för att förbättra tillgängligheten till BUP.

Revisorerna bedömer att det utifrån tidigare rekommendation delvis har vidtagits åtgärder men kommenterar i underliggande bedömning att:

"Hälso- och sjukvårdsnämnden har vidtagit åtgärder för att förbättra tillgängligheten till BUP. Antalet remisser ökar dock vilket innebär att de åtgärder som vidtagits i form av ökad bemanning och nya arbetssätt inte är tillräckliga."

Åtgärder är vidtagna men inte tillräckliga för att nå tillgänglighetsmålen fullt ut. Arbete med att förbättra tillgängligheten fortgår kontinuerligt och kapaciteten för hur många patienter som kan tas emot per år har ökats avsevärt under de senaste åren.

För att långsiktigt förbättra tillgängligheten krävs insatser för att dämpa inflödet genom främjande och förebyggande insatser. En samverkan ur ett bredare perspektiv än med fokus på ökad tillgänglighet till BUP krävs och insatser är under utveckling. Samhällets aktörer behöver arbeta för att minska riskfaktorer och stärka de skyddsfaktorer som finns för att främja god psykisk hälsa för barn och unga. Pågående utvecklingsarbeten som möjliggörs via statliga stimulansmedel i många delar i samverkan med länets kommuner som kan nämnas som exempel är utbildningsinsatser till personal i socialtjänst, skola, vård och

omsorg inom psykisk hälsa och suicidprevention, Barnsäkert, förstärkt föräldraskapsstöd, UM online, stöd till civilsamhällets aktörer exempelvis Team Tiliass samverkan med Jämtlands Gymnasieförbund JGY, Suicide Zeros "livsviktiga snack" för föräldrar/vårdnadshavare, Spridning av Folkhälsomyndighetens "Ledare som lyssnar" som stöd till idrottsrörelsen via SiSU).

Dessa och andra pågående utvecklingsinsatser beskrivs i den uppföljning som skett 2023 av Långsiktig utvecklingsplan för arbetet med psykisk ohälsa (LUP psykisk ohälsa) RS/133/2023. Utifrån Regionstyrelsens mål i verksamhetsplan för 2023 gällande utvecklad samverkan mellan länets aktörer för ökad psykisk hälsa hos unga har särskilt fokus lagts på redovisning av insatser för unga i uppföljning av den långsiktiga utvecklingsplanen.

Aktivt bevaka BUPs förutsättningar till att förbättra tillgängligheten.

Revisorerna bedömer att det utifrån tidigare rekommendation i huvudsak har vidtagits åtgärder och kommenterar i underliggande bedömning att:

"Hälso- och sjukvårdsnämnden följer löpande statistik gällande tillgänglighet"

Statistik som redovisas beskriver löpande BUPs förutsättningar att möta ett ökat inflöde utifrån befintliga resurser.

Region Jämtland Härjedalen

Katarina Nyberg Finn (S)
Hälso- och sjukvårdsnämndens ordförande

Anna Granevärn
Hälso- och sjukvårdsdirektör